

Hol a tanuló ifjúság színháza ?

(Levél a szerkesztőséghez)

Iskolások hagyományos művészeti versenye. A nézőtérén húsz-harminc gyerek. Kérdegetem őket a szünetben.

— Szeretitek a színházat? Milyen színdarabot láttatok eddig?

— Azt, amikor valaki el akarja lopni a kollektívából a dísznót és megfogják. Azt, amikor a brigádos bebizonyítja a könyvelőről, hogy lopja a gazdaságot. Azt, amikor a brigádos elveszi a lányt, akit szeret, pedig azt az elnök is szereti...

— Az iskolában milyen színdarabot adtok elő?

— Tavaly azt játszottuk, amikor Pisti nem tanul, rendetlenkedik az órán, aztán a pionírok megjavítják. Az idén azt, amikor Peti nem mossa rendesen a fogait, egyszer elalszik, s azt álmodja, hogy beteg lesz emiatt...

Egyébként ez a verseny olyan, mintha valaki szántszándékkal csokorba gyűjtötte volna a színházról való elriasztás minden eszközét. Sete-suta mozgás, akadozó, szövegbe belezavarodó főszereplők, a terem másik végében is jól érthető sűgás, dróton rángatott, közönségre kacsingató statisztéria. És ugyanaz a darab ötször egymás után.

A színtársulatokkal rendelkező városok kivételével a gyermekek sehol sem láthatnak *rendszeresen* színelőadásokat (eltekintve a műkedvelő előadásoktól, amelyeknek színvonala ismert).

Ha el is jutnak a gyerekek a színházba, akkor sem láthatnak nekik való darabokat, mivel hazai színházaink a kolozsvári kivételével egyszerűen *nem játszanak* gyermekközönségnek.

Mondhatná valaki, na és, ha nem járnak a gyerekek színházba, akkor mi lesz? Majd járnak felnőttként. Ráérnek elkezdni húszéves korukban is... Persze. Ráérnek húszéves korukban is, sőt, olyan embert is ismernek, aki sohasem volt színházban, s attól még rendes ember. Csakhogy a dolog nem ilyen egyszerű. Film, könyv, televízió együtt nem tudják pótolni azt, amit a színház, az eleven játék, az élő ember szájából elhangzott szó jelent. S minél korábban tanulja a néző a színháznézés művészetét, annál biztosabb, hogy igaz tisztelője marad Tháliának. A közönség-utánpótlásra pedig föltétlenül szükség van, hiszen világszerte a színház válságáról beszélnek, a nézőszám aggasztóan csökken, s a felnövekvő nemzedék nálunk is egyre inkább hajlik az értelmi erőfeszítés nélkül megszerezhető olcsó mulatságok, a képregény, a tévé, a könnyen emészthető film felé.

A nézőből vagy lesz színházszerető ember, vagy nem. Aki viszont cselekvő módon műveli a színjátszást, abból biztosan jó közönség lesz. Csakhogy... Az iskolai színjátszó körök kevés kivétellel alkalomszerűen összeverődött együttesek, nincs folytonosságuk, véletlenül, a szükségnek megfelelően, sokszor kényszerhelyzetben válogatják ki a szereplőket, s verseny vagy osztályelőadás után a csoport felbomlik. A színjátszóköri vezetői rendszerint maguk sem rendelkeznek biztos alappal, megfelelő elméleti-gyakorlati előképzettséggel, s kellő ízléssel ahhoz, hogy egy gyerekekből álló, gyerekek számára játszó együttes munkáját irányíthassák.

Az iskolai színelőadások indítéka általában az, hogy „szerepeljenek a gyerekek”, lássák őket a szülők, legyen meg a táborozási vagy kirándulási alap, tehát a

minőség nem fontos, hiszen a szülő úgyszólván extázisba esik, ha gyermekét a színpadon látja.

Felvetődik hát a kérdés, mit jelentene egy aktív gyermekszínházi mozgalom? Elsősorban azt, hogy nagyon sok, a tanuláson kívül egyebet nem tevő gyerek kapna feladatot — itt nem gondolok kizárólag színpadi feladatokra, az olyan munkákat is figyelembe veszem, mint ügyelő, sűgő, díszletező, világosító, díszletfestő, kellekes — másodsorban pedig azt, hogy legalább a gyerekek egy részénél kevesebb lenne a sok *tehát, ugyebár, aztán, mert, mivel, hőző, izé*, talán többen tanulnának meg választékosabban beszélni, gazdagodna aktív szókincsük, bővülne mondat szerkesztési gyakorlatuk, ráébrednének irodalmi nyelvünk szépségeire, megtanulnának hangszólóan, kifejező módon, értelmesen olvasni és beszélni, gazdagodna irodalmi érdeklődésük, esetleg korábban észrevennének olyan értékeket, amelyekre tevékeny színházi élet nélkül csak sokára bukkannának rá.

Igenám, de az iskolai színházi elsőségi és legnagyobb nehézsége, hogy szinte lehetetlen megfelelő darabokhoz jutni. Miből is „élhet” meg egy iskolai színházi csoport vezetője? *Kék virág*; gyűjtemény, éppen 11 éves. A *Napsugár* melléklete megjelenik háromhavonta, és a közölt anyagok jó része kisiskolásoknak való, vagy pedig olyan izé, mint az a bizonyos történet a fogat nem mosó kisfiúról. *En, te, ő*: gyűjtemény, két éves, és a Marosvásárhelyi Népi Alkotások Háza belső használatára készült, kereskedelemben nem került.

Nagyjából ez lenne a választék. S mindez készült 11 év alatt, tízezer vagy több iskolás műkedvelőnek. És a megjelent darabok közül legfeljebb tíz olyan, amely nem hullott ki 10 év alatt a gyakorlat rostáján. A többi elkopott vagy kiment a divatból. Mert, hogy ösztintek legyünk, Méhes György és még két-három szerző kivételével gyermekdarabot csak az irodalom perifériájáról is kizsúrolt szerzők írnak. Vagy olyanok, akik kizárólag a színdarabért járó pénzt látják maguk előtt mint ösztönző erőt.

S ha így nő fel az édesgyermek, a színház, akkor milyen sorsa van a színpad mostohagyermekének? Mert ilyenek is vannak: pantomim, fekete színház, gyermekopera és operett (!), gyermekkaré (!). Hogy ezekkel még a felnőttek sem barátkoznak meg teljesen? Kérem. Ha volna valamiféle mozgás, biztosan akadna vállalkozó egy ilyen műsor bemutatására. És miért elképzelhetetlen például egy iskolai tárgyú pantomim? Gyermekoperát utoljára Kolozsváron láttam, magam is mint tanuló, azt hiszem, Péter Loránd zenetanár vezényelte, s Csomortányi Marika meg Luka Anna-Mária voltak a főszereplők. Ami pedig a gyermekkaré!t illeti, az igaz, hogy felnőtt karabeszínpadunk nincs, de ettől függetlenül, akad az iskolás életben olyasmik, ami kitöltene két-három órás zenés-táncos műsort. Mert zenét tanuló, s külön balett-re járó diákjaink bizony elegendően vannak, csak nem tudjuk felhasználni őket.

A színház féltésére, a szavalóművészet látszólag jobb helyzetben van. Nincs iskolai ünnepség szavalat nélkül, s költőkben, verskötetekben sem szenvedünk hiányt. Csak azt nem értem, miért hallom minden versenyen, előadáson ugyanazt a néhány verset? Mellékesen megjegyezve a versnek legtöbbször töltelék szerepet szán. Egyszerű, nemde? Ameddig feláll a kórus, átrendezik a színpadot, addig valaki kiáll a függöny elé, és elmond egy költeményt. Ezalatt a közönség nyújtózkodik, feláll, leül, tehát kipiheni a magasabb műsorszámok fáradalmait. És itt is csupán a félkezemen felsorolhatnám a megfelelő válogatásokat, versgyűjteményeket, amelyek segíthetnék a műsorszerkesztőt.

Tehát színpad és gyermek viszonylatában akadna egynémely tennivaló. Hogy melyek lennének a legégetőbbek? A nézői minőség kialakításának viszonylatában: *a hat magyar színházban évente egy gyermekszíndarab beiktatása a műsorterve!* Színházaink kiszállási tervében is szerepeljenek ezek a darabok. A felnőtt színházak mellett működhetne egy-egy stúdiószínpad felnőtt színészekből, akik évente bemutatnak egy-két igényes gyermekszíndarabot, s ezzel elmennének falura is. Ha ez nem lehetséges, ha a felnőtt színészek közt nem akadna rá vállalkozó, kérem... Arravaló gyerekekből is lehetne verbuválni egy „mini”-színházat a színpadot, addig együttessel mellé, felnőtt rendezővel, művészeti irányítóval. Legjobb lenne csíkszeredai, székelyudvarhelyi vagy sepsiszentgyörgyi székhellyel egy állandó *Gyermek- és ifjúsági színházat* létesíteni, fiatal színészekből, akik vándortársulatként működne.

Az iskolai műkedvelő színházi segítség, fellendítése érdekében ki kellene dolgozni az iskolai műkedvelő színházi körök működési szabályzatát. Megjelentetni egy szakkönyvet, vagy akár csak füzetet a színházi körök vezető tanárok számára.

Tisztázni végre a megfelelő helyen, hogy az iskolai műkedvelő mozgalom nemcsak színdarabok bemutatásából, s néhány vers elszavalásából állhat, hanem vannak más, a színpadhoz kötődő műfajok is. Kikergetni az iskolai színpadokról a hevenyészett „agitációs brigádokat“, „irodalmi-zenés“ összeállításokat, s helyettesíteni ezeket igényes darabokkal. Felfedezni, hogy a versmondás művészet, és ennek megfelelően átszervezni a szavalóversenyek gyakorlatát. Az illetékes szervekkel együtt megrendezni a színpadi előadók irányításával foglalkozó tanárok képzését, felkészítését. Pedagógiai liceumainkban, a tanárképző főiskolák és az egyetemek nyelvszakain megszervezni a stúdiószínpadot, hogy minden diák ismerjen meg legalább néhány elemi tudnivalót a színpadi munka köréből. Összegyűjteni és kiadni az elmúlt évek legsikeresebb hazai gyermekszíndarabjait. Válogatni és fordítani egy kötetre valót a legsikerültebb külföldi gyermekszíndarabokból. Versgyűjteményt megjelentetni, külön a kisiskolások, külön a 10—15 évesek, külön a „serdültebb ifjúság“ számára, akár alkalmakhoz kötött, akár téma szerinti csoportosításban, s a versgyűjteményben szerepeljenek klasszikus és mai, hazai és külföldi szerzők egyaránt. Megpróbálkozni iskolai feltételeknek megfelelő zenés darabok, pantomim-forgatókönyvek, kabaréműsor írásával, illetve összeállításával s egy ilyenekből összeállított kötet kiadásával.

Szeretném már egyszer látni, hogy Thália megfelelő helyre kerül az iskolában.

Kovács Nemere

(A szerkesztőség válasza)

Szívesen adunk helyet a gyermek- és ifjúsági színház sürgetésének, de egyben meg is jegyezzük, hogy a felvetődött igények kielégítésére ki a hivatott. A nagy színházak igazgatóságára vár az évi egy gyermekelőadás: a tanári karra az iskolai színjátszás; folyóiratainkra, így a Napsugár mellett a Jóbarát és a Művelődés szerkesztőségére az előadandó anyag összeállítása; végül az Ifjúsági Könyvkiadóra a gyermek- és ifjúsági „élő irodalom“ — a cselekvő művelődés — vers- és színdarab (vagy művészeti) -anyagának megjelentetése. A cikkíróit is, olvasóit is kérjük, hogy a téma általános felvetésén túl konkrétan is jelöljék meg, kihez címезik javaslataikat.

B. E.

HELYREIGAZÍTÁS. Nagy András orvos Bitay Árpádról írt levelében (Korunk, 1968. 8) Bocskai István halálózási éve — sajtóhiba folytán — téves. A fejedelem 1606. december 29-én halt meg Kassán.